پنجاه و شش سال در خدمت مطبوعات پزشکي؛ بخشي از تاريخچه پيشرفت و تکامل مطبوعات پزشکي ايران

دکتر مسلم بهادری[۱]

۱- عضو پیوسته فرهنگستان علوم پزشکی ایران

مقدمه:

نخستین شماره مجله دانشکده پزشکی دانشگاه تهران در بهمن و اسفندسال ۱۳۲۱ در زمان مرحوم دکتر امیراعلم رییس دانشکده پزشکی و با مدیریت و سردبیری مرحوم دکتر نصرت الله کاسمی به عنوان «نامه ماهانه دانشکده پزشکی – نامه رسمی‌دانشکده پزشکی و دندانسازی و داروسازی و بیمارستانهای تابعه از نشریات اداره کتابخانه و انتشارات فنی دانشکده پزشکی» منتشر شد. این مجله تا سال ۱۳۲۸ بصورت سالی دوازده شماره ولی هر دو ماه یا سه ماه در یک شماره منتشر می‌شد. مجله دارای کمیسیون اداری بود که توسط سه عضو، رییس وقت دانشکده پزشکی، مرحوم دکتر مصطفی حبیبی رییس مجمع پزشکی دانشکده و مرحوم دکتر کاسمی به عنوان مدیر مسؤول نامه ماهانه اداره می‌شد. سال اول، مرحوم دکتر امیر اعلم، سال دوم، مرحوم دکتر آشتیانی و سال سوم و چهارم، مرحوم پروفسور اوبرلن و مجدداً دکتر آشتیانی رییس کمیسیون بودند شماره ۸ و ۹ که در شهریور و مهر ۱۳۲۲ منتشر شد ویژه‌نامه تیفوس نام گرفت.

در سال ۱۳۲۸ که مرحوم دکتر جهانشاه صالح رییس دانشکده پزشکی شد برای مجله آیین نامه خاصی تنظیم کرد. چون دکتر حبیبی درسال ۱۳۲۷ فوت کرده بودند. بجای کمیسیون اداری، برای نامه ماهانه هیأت تحریریه از استادان کرسی دانشکده پزشکی، داروسازی و دندان پزشکی انتخاب گردید که اعضای آن عبارت بودند از شادروانان: دکتر جهانشاه صالح رییس هیأت تحریریه، دکتر ناصر انصاری، دکتر حسین سهراب، دکتر محمود سیاسی، دکتر صادق پیروز عزیزی، دکتر محمد قلی شمس، دکتر محمد قریب، دکتر محمدحسین مافی، دکتر محمد علی ملکی، دکترحسن میردامادی، دکتر محمود نجم آبادی و دکتر سید محمد بهشتی که عنوان مدیر داخلی را نیز داشت و نام دکتر کاسمی بعنوان مؤسس نیز در پشت جلد قرار می‌گرفت. مقرر شده بود نامه دانشکده پزشکی ماهانه باشد و سالی ده شماره منتشر گردد. اعضای هیأت تحریریه موظف بودند خود داوری مقالات را بعهده گیرند و در صورت لزوم نظر کارشناسان دیگر را نیز خواستار شوند، ولی مسؤولیت اصلی برعهده مدیر داخلی یعنی مرحوم دکتر بهشتی بود و مجله با سازمان جدید و بودجه اختصاصی، انتشار جدید را شروع کرد. در اولین جلسه بنابر پیشنهاد هیأت تحریریه مقرر شد برای کمک در انتشار مجله از یک تن از افراد جوان ترجیحاً دانشجو برای همکاری در عملیات اجرایی انتشار مجله کمک گرفته شود و مقرر گردید ماهانه‌ای نیز به او داده شود.

شروع کار من:

در سال ۱۳۲۸ که نامه ماهانه دانشکده پزشکی با سازمان نوین شروع به کار کرد برای اجرای پیشنهاد هیأت تحریریه با معرفی شادروان دکتر آرمین و بنا بر موافقت شادروان دکتر محمد علی حفیظی سردبیر وقت دانشکده پزشکی به اینجانب که دانشجوی سال دوم پزشکی بودم و قبلا سابقه‌ای در کار مطبوعات داشتم پیشنهاد شد که این مسؤولیت را بعهده گیرم. وظایف مرا به شرح زیر تعیین کردند:

«کلیه مقالاتی که باید چاپ شود از مدیر مجله تحویل گرفته و آن را به چاپخانه ببرم. بعد از حروف چینی، دو تا سه بار غلط گیری انجام دهم و برای اجازه چاپ نهایی آنرا تحویل آقای دکتر بهشتی دهم و چنانچه مقالات فاقد غلط و مورد تایید ایشان بود با امضای

[Downloaded from hakim.tums.ac.ir on 2026-11-22]

اجازه چاپ توسط ایشان آنرا بـاز پـس گرفتـه بـه چاپخانـه ببـرم و تحویل مدیر چاپخانه نمایم.»

در ابتدای کار من، چاپخانه رنگین عهده دار چاپ بود. از شماره نهم سال هشتم یعنی خرداد ماه ۱۳۳۰ کار چاپ به چاپخانه دانشگاه تهران که به تازگی تأسیس شده بود منتقل شد. این چاپخانه، متعلق به دانشگاه تهران و محل آن در دبیرخانه دانشگاه واقـع در خیابـان شاهرضا (انقلاب فعلی) روبروی خیابان لاله زار بود. مسؤول چاپخانه مرحوم کشاورز و حروف چینی با دست انجـام مـی‌گرفـت. مقـرری ماهانه اینجانب پنجاه تومان برای هر شماره تعیین گردید کـه البتـه دوسه ماه اول پرداخت نشد ولی بعد از آن مرتب گردید.

کارکنان چاپخانه‌ها بینهایت علاقمند و دلسوز بودند و کار چاپ مجله را که اولین نشریه پزشکی‌دانشگاهی بود با جان و دل انجـام می‌دادند. برای اینکه وقت اینجانب تلف نشود درست بموقع کارها را آماده میکردند که در هنگام مراجعه دست خالی برنگردم و حتـی در بعضی موارد خود مسؤولین چاپخانه مـثلا مرحـوم کـشاورز یـا نفـر دیگری غلط‌گیری اول را انجام می‌دادند. آن زمان مقالات با دسـت نوشته می‌شد که گاهی خیلی ناخوانا و اغـلاط زیـادی خـصوصاً در نمونه غلط‌گیری اول داشت. پس از آن نیز ناچار بـودم چنـدین بـار غلط‌گیری کنم و گاهی به خود نویسندگان برای تـصحیح مراجعـه کنم. بخشی از مقالات نامه ماهانه، مقالات استادان بود که اکثر آنها گزارش موردی یا مقالات مروری بود. ولی قسمت زیـادی مقـالات ترجمه شده توسط اعضای هیأت علمـی، دانـشجویان پزشـکی یـا پزشکان دیگر بود که در مقابل آن پولی (حدود سی تا پنجاه تومـان برای هـر مقالـه) دریافـت مـی‌کردنـد. از آنهـا مـی‌تـوانم مرحـوم دکترمنوچهر صدیق و دکتر امان الله رفـوآ را نـام ببـرم کـه الحـق مترجمین قابلی بودند. انتخاب مقالات ترجمه با آقای مدیر یـا خـود مترجمین بود ولی موافقـت هیـأت تحریریـه یـا سـردبیر دانـشکده (مرحوم دکتر حفیظی) را هم لازم داشـت. بخـش بـسیار مهمـی از مجله مربوط به اخبار دانشکده‌ها و بیمارستان‌ها بـود و آیـین‌نامـه و مقررات تازه وضع شده در آن نوشته می‌شد. بعدها اخبار دانشکده‌ها خود بصورت مستقل از طرف دبیرخانه یعنی مرحوم دکتـر حفیظـی چاپ و منتشر می‌شد.

همکاری من با نامه دانشکده پزشکی از سال هفتم شروع شـده بود و هرسال بطور مرتب ده شماره با قطع و شکل یکسان درحدود شصت و چهار صفحه یا بیشتر چاپ و منتـشر مـی‌شـد. در بعـضی شماره‌ها مقالات منحصراً از هیأت علمی بـود کـه تقریبـاً همـه در ارسال مقاله شرکت داشتند. البته در آن زمان مقاله نویسی به قـصد کسب امتیاز نبود و صرفاً برمبنای علاقه هیأت علمـی بـود و تعـداد آنها روز بروز زیادتر می‌شد و لذا کـار مـدیر و دبیرخانـه در انتخـاب مقاله خیلی مشکل بود. در سال ۱۳۳۱ مکان چاپخانه تغییر یافـت و به ضلع جنوبی دانشگاه تهران نزدیک میدان انقـلاب منتقـل شـد. کارکنان چاپخانه زیاد شدند و دانشکده‌های دیگر دانشگاه هم دارای مجلـه شـدند و بعـلاوه تعـداد کتـب چـاپی دانـشگاه، بـه صـورت چشمگیری افزایش یافته بود با اینحال نامه ماهانه بطور مرتب و سر وقت منتشر می‌شد. همکاری من با انتـشار نامـه ماهانـه دانـشکده پزشکی مطابق قبل ادامه داشت وحتی بعد از فارغ تحصیلی هنوز به کار انتشار مجله ادامه می‌دادم و در مدت کوتاهی که از تهران برای خدمت خارج از مرکز رفتم به کمک همکاران پزشکم که در تهـران بودند این کار را ادامه دادم.

در سال ۱۳۳۴ رسماً بـه دسـتیاری آزمایـشگاه آسـیب شناسـی پذیرفته شدم و بنا بر پیشنهاد آقای دکتر بهشتی (رییس کتابخانـه و انتشارات پزشکی) و موافقت دکتر آرمین استاد کرسی آسیب شناسی و دکترحفیظی سر دبیر دانشکده پزشکی به خـدمت در مجلـه و بـه اضافه کتابخانه دانشکده پزشکی ادامه دادم و حقـوق ماهانـه‌ام بـه یکصد تومان افزایش یافت (البته باز در مقابل هر شماره مجلـه.) در سال ۱۳۳۵ مسؤولیت موقت کتابخانـه را بعنـوان کفیـل در غیـاب مرحوم دکتر بهشتی (که برای بورس مطالعـاتی بخـارج رفتـه بـود) عهده دار شدم. بعد از بازگشت ایـشان انتـشار مجلـه بیـشتر رونـق گرفت و من عملاً در جزو هیأت تحریریه (بدون ذکر نـام) درآمـدم. همکاری من بصورت غلط‌گیر و مصحح حتی پس از انتقال چاپخانه دانشگاه به محل جدید خود (شمال خیابان کارگر، (امیرآبـاد سـابق)، مقابل خوابگاه دانشجویان) تا سال۱۳۳۷ ادامه داشت. ارتباط مستقیم من با مجله در دوران مسافرتم به انگلستان برای اخذ فوق تخصص برای دوسال و نیم متوقف شد و در سال ۱۳۳۹ مجدداً همکاری من با مجله به عنوان عضو هیأت تحریریه شروع شد. با تغییـر اعـضای هیأت تحریریه و مشغله اینجانب در هیأت مزبور از ادامه کار تصحح و غلط گیری فارغ شدم ولی نامه ماهانه دانشکده پزشکی همچنـان مرتب منتشر می‌شد، گرچه تغییرات زیـادی در مـدیریت و اعـضای دست‌اندرکار داده شده بود و این کار تا شروع انقلاب اسلامی ادامـه داشت. هنوز هم پس از یـک وقفـه کوتـاه مجـدداً نامـه دانـشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهـران انتـشار مـی‌یابـد و اینجانـب بصورت داور بعضی مقالات با آن همکاری داشته و دارم.

ACTA MEDICA IRANICA:

در سال (۱۹۵۶) ۱۳۳۵ مرحوم دکتر اقبال که برای اولـین بـار هم ریاست دانشگاه تهران و هم ریاست دانشکده پزشکی را با هم داشتند تصمیم به تأسیس مجله دومی به زبان انگلیـسی/ فرانـسه گرفته شد و لذا امتیاز مجله اکتا مدیکا ایرانیکا برای دانشگاه تهران

[Downloaded from hakim.tums.ac.ir on 2026-11-22]

صادر شد. اداره مجله با آقای پروفسور نـصرت‌الله عـاملی، دانـشیار وقت جراحی مغز واعصاب دانشکده پزشکی و با سردبیری مرحـوم دکتر بهشتی بـود. مرحـوم دکتـر اقبـال در مقدمـه اولـین شـماره می‌نویسند که «این مجله به لحاظ نـوع زبـان میتوانـد دریچـه‌ای باشد برای دانشمندان و پزشکان غربی جهـت درک فعالیـت‌هـا و نوآوریهـای همکـاران ایرانـی آنهـا» و در دنبالـه در فـراز بعـدی می‌نویسند «اگرچه پدیده بیماری وبیماری‌زایی جنبـه جهـانی دارد ولی گاهی از اوقات در تحت شرایط خـاص اقلیمـی و فرهنگـی و سـنتی تفـاوت‌هـایی وجـود دارد کـه اطـلاع بـر آن برهمـه دست‌اندرکاران رشته پزشکی در جهان لازم است و این مجله این رسالت درباره ایران انجام خواهد داد». ملاحظـه مـی‌کنیـد بعـد از چهل سال هنوز این مسئله تازگی دارد.

مجله اکتا مدیکا نیز با همکاری دفتر مجله ماهانـه پزشـکی از جمله اینجانب شروع به کار کرد. در همان شروع کار، به مناسـبت مسافرت به خـارج مرحـوم دکتـر بهـشتی بموجـب ابـلاغ شـماره ۲۱۴۲۳ مورخ ۵/۲۳/ ۱۳۳۵ آقای دکتـر اقبـال ریاسـت دانـشکده پزشکی، اینجانب که در آن زمان دستیار (رزیدنت) آسیب شناسـی بودم با حفظ سمت تصدی بخش انتشارات فنی دانشکده پزشـکی (امور مجله دانشکده واکتا مدیکا ایرانیکا) و پایان نامه‌ها و سرویس پلی‌کپی دروس استادان در غیـاب آقـای دکتـر محمـد بهـشتی را عهده دار شدم. شماره‌های اول فاقد هیـأت تحریریـه بـود در دوره دوم که به ریاست مرحوم دکتـر احمـد فرهـاد ریـیس دانـشگاه و رییس دانشکده پزشکی اداره می‌شد، اکتـا دارای هیئـت تحریریـه شد که بشرح زیر بودند :

مرحوم دکتر فرهاد رییس هیأت تحریریه، دکتر محمد بهـشتی دبیر، دکترنصرت الله عاملی، دکتر کمال الدین آرمین، دکترصـادق پیروز عزیزی، پروفسور شمس، دکتر منوچهر اقبـال، دکتـر محمـد قریـب، دکتـر نـصرت الله کاسـمی، دکتـر حـسن میردامـادی، دکترشمس الدین مفیدی، دکتر جهانـشاه صـالح و دکتـر ابـراهیم سمیعی و مدیریت چاپ با بنده بود.

از سال ۱۳۴۱ به عنوان عضو غیر رسمی هیأت تحریریه اکتا مدیکا انتخاب شدم که تا سال ۱۳۴۹ این همکاری را ادامه دادم. مجله اکتا مدیکا که هرسه ماه یکبار با مقالاتی به زبـان فرانـسه ولی اکثراً انگلیسی منتشر می‌شد به کار خـود تـا اوایـل انقـلاب ادامه داد و حتی از جمله مجلات ایرانی معدودی بـود کـه مـورد قبول بین‌المللی بوده و از سال ۱۳۴۶ بعنوان مجلـه بـین‌المللـی ایران در یک مأخذ معتبر جهانی اندکس شد. در جریـان انقـلاب مجله اکتا مدیکا ایرانیکا برای مـدتی تعطیـل شـد ولـی مجـدداً انتشار آن شروع شد.

درسال ۱۳۷۲ در دوره جدید مجله اکتا مدیکا ایرانیکا مجدداً به عضویت هیأت تحریریه مجله مزبور انتخاب شدم که این همکاری هم اکنون ادامـه دارد و عـضو هیـأت تحریریـه و از داوران مجلـه مزبور هستم و اکنون مجله مزبور به سردبیری دکتـر محمـد رضـا دهپور استاد گروه فارماکولوژی و هیأت تحریریه مرکب از اسـتادان دانشگاه اداره و ازمجلات معتبر انگلیسی زبان علمی می‌باشد.

مجله طب عمومی:

مجله طب عمومی یکی دیگـر از مجـلات معتبـر وابـسته بـه دانشکده پزشکی بود که به ابتکار شادروان دکتر احمد فرهاد ریاست وقت دانشگاه تهران و دانشکده پزشکی و با مـدیریت آقـای دکتـر هوشنگ دولت آبادی استاد و متخصص بیماری‌های غدد دانـشگاه تهران تأسیس و بطور مرتب منتشر می‌شد. هدف اصلی این مجلـه کمک به اطبای عمومی کشور در آشنایی و شناخت در مسایل جدید پزشکی و اقدامات درمانی بـود و بـسیار جالـب و طرفـداران بـسیار داشت. همکاری من با مجله مزبور از سال ۱۳۴۶ تا سال ۱۳۵۶، هم بعنوان یکی از نویسندگان مقالات و هم عضویت در هیأت تحریریه بود. تعداد قابل توجهی از مقالات علمی من در مجله مزبور منتـشر شد. در انتشار این مجلـه اکثریـت اعـضای هیـأت علمـی شـرکت داشتند.

مجله علمی نظام پزشکی:

بموجب قانون تأسیس سازمان نظـام پزشـکی در سـال ۱۳۳۹ پس از مدتی تأخیر لاجرم انتخاب اعضای هیأت مـدیره سـازمان نظام پزشکی ایران توسط جامعـه پزشـکی در سـال ۱۳۴۷ انجـام گرفت و عملاً در سال ۱۳۴۸ شروع بکار کرد. نخستین برگزیدگان گروه پزشکی به ترتیب آرا عبارت بودند از:

دکتر منوچهر اقبال، دکترکمال‌الدین آرمین، پروفـسور جمـشید اعلـم، دکترحـسن اهـری، دکتـر حـسن چوبـک، دکترمحمـدعلی حفیظـی، دکترجهانـشاه صـالح، دکترسـید محمـد طباطبـائی، پروفسوریحیی عدل، دکترحسن علوی، دکتـر محمـد کـوثر، دکتـر حسین مرشد، دکتر نصرت‌الله مژدهـی، دکتـر محمـدعلی ملکـی، دکتر قدرت‌الله موثقی، دکتر فریدون ورجاوند و خانم دکتـر اشـرف الملوک مصاحب. مرحوم دکتر اقبال اولین رییـس هیـأت مـدیره و مرحوم دکتر آرمین به دبیری انتخاب شدند. بـزودی مرحـوم دکتـر آرمین از سمت دبیـری اسـتعفا داد و مرحـوم دکتـر محمـد علـی حفیظی که اخیراً از سمت ریاست دانشکده پزشکی دانشگاه تهران استعفا داده بود به عنوان دبیرکل نظـام پزشـکی برگزیـده شـد. در

[Downloaded from hakim.tums.ac.ir on 2026-11-22]

سال ۱۳۴۸ شادروان دکتر محمد علـی حفیظـی دبیرکـل سـازمان نظام پزشکی با موافقت هیأت مدیره سـازمان تـصمیم بـه انتـشار مجله علمی گرفت. لذا از اینجانب و چند تن از اسـاتید دیگرکـه از آنها تا آنجا که بخاطر دارم مرحـوم دکتـر انـور شـکی کـه عنـوان سردبیر مجله را نیز داشت، آقـای دکتـر بیـژن جهـانگیری، دکتـر عباس پوستی، آقای دکتر هوشـنگ سـعادت، آقـای دکتـر خلیـل طاهرزاده، و آقای دکتر احمد جلیلی، و چند نفـر دیگـر مـی‌باشـند عهده دار انتشار مجله شدیم. در ابتـدا بـرای چنـدین دوره اسـامی هیأت تحریریه در مجله نوشته نمی‌شد تا آنکه بنابر تصویب هیأت مدیره از سال ۱۳۵۱به موجب ابلاغ شماره ۶۵۶۶ مـورخ ۵۱/۴/۲۷ از جانب آقای دکتر اقبال ریاست وقت سازمان نظـام پزشـکی بـه اینجانب اسامی اعضای هیأت تحریریه که بعضی از آنها نیز تغییـر کرده بودند نوشته شد. این مجله نیز دارای فراز و نشیب‌هایی بـود ولی مرتب منتشر می‌شـد و اکنـون نیـز از مجـلات بـسیار معتبـر فارسی می‌باشد. آخرین سر دبیر آن تا زمانی کـه زنـده یـاد دکتـر حفیظی دبیر کل نظام پزشکی بودند با آقای دکتر هوشنگ سعادت بود و در دوره ریاست آقای دکتر منـافی در نظـام پزشـکی هیـأت تحریریه تغییر و اینجانب کماکان با چند نفـر از اعـضای قبلـی در عضویت هیأت تحریریه باقی ماندیم و آقای دکتـر ایـرج فاضـل و آقای دکتر رحیم عفیفی وآقای دکتر کاظم محمد اضـافه شـدند. از آن پس نیز مجله علمی بطور مرتب منتشر و اکنون سـردبیری آن به عهده آقای دکتر باقر لاریجانی استاد و معاون پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی تهران می‌باشد و تغییـرات زیـاد در هیـأت تحریریـه داده شد ولی اینجانب همواره بعنوان عضو هیأت تحریریه و عـضو هیأت داوران با مجله مزبور همکاری داشته و دارم.

مجله بیماریهای عفونی و گرمسیری:

در سال ۱۳۷۴ انجمن بیماری‌های عفونی و گرمسیری تصمیم گرفت که یک مجله تخصـصی بـه زبـان فارسـی منتـشر نمایـد. بنابراین تصمیم آقای دکتر ولایتی، ریاست انجمن تقاضـای امتیـاز مجله بیماری‌های عفونی و گرمسیری نمود. پس از تحصیل امتیاز جلـسه‌ای باحـضور عـده ای از متخصـصین و همکـاران مرکـز تحقیقات سل و بیماری‌های ریوی تشکیل شـد. سـردبیری مجلـه درآن زمـان بـر عهـده آقـای دکتـر محمـد رضـا خـادمی اسـتاد بیماری‌های عفونی دانشگاه اصفهان قرار گرفت و هیـأت اجرایـی همراه با هیأت تحریریه برای مجله مزبور تعیـین شـد و از همـان جلسه اینجانب طی حکمی از طـرف جنـاب آقـای دکتـر ولایتـی بعنوان عضو هیأت اجرایی و هیأت تحریریه مجله انتخاب شـدم و اولین شماره مجله در بهار سال ۱۳۷۵ منتشر شد.

مجله بیماری‌های عفونی و گرمسیری هر سـه مـاه یـک بـار منتشر می‌شود واز زمان شروع تاکنون بدون وقفه برای هـر فـصل یک شماره منتشرکرده است. این مجله از مجـلات معتبـر علمـی پژوهشی بوده و از نظر دریافت مقالات از غنی‌ترین مجلات کشور است. همکاری بنده با مجله مزبور کماکان ادامه دارد و بعـلاوه در زمره داوران مجله نیز می‌باشم. در حال حاضر مجله ارگان رسـمی انجمن بیماری‌های عفونی و گرمسیری بوده شماره بیست و ششم سال نهم در زمستان ۱۳۸۳ منتشر شد و گردانندگان آن علاوه بـر اعضای هیأت تحریریه، شخص آقای دکتر ولایتـی، سـرکار خـانم دکتر مینو محرز، استاد بیماری‌هـای عفـونی دانـشگاه تهـران کـه سردبیر فعلی مجله می‌باشند و آقای دکتر محمد بنی‌فضل که ناظر و مدیر اجرایی مجله می‌باشند.

American Journal of cardiovascular Pathology:

در سال ۱۹۸۷ میلادی یعنـی ۱۳۶۶ هجـری شمـسی آقـای پروفسور کالین بلوئر اسـتاد پـاتولوژی دانـشگاه کالیفرنیـا در سـان دیگو از طرف انجمن پاتولوژیستهای قلب وعروق مأمور شـد یـک مجله در ارتباط با فعالیت‌های این انجمـن منتـشر کنـد و از بنـده درخواست نمود که عضویت هیأت تحریریه مزبور را قبـول کـنم و بنده نیز از سال ۱۹۸۷ تا سال ۱۹۹۵ (۱۳۷۴) عضو هیأت تحریریه واز داوران مجله مزبور بودم، مجله مزبور تعـدادی اعـضای هیـأت تحریریه غیر آمریکایی داشت که بنده یکی از آنهـا بـودم. بنـا بـر تصویب هیأت مدیرهٔ انجمن و سازمان ناشر در سال ۱۹۹۵ مجلـه تغییر عنوان پیدا کرد و گروهی دیگر اداره آنرا بعهده گرفتند.

مجله جامعه جراحی ایران:

در سال ۱۳۷۱ بنا بر پیشنهاد آقای دکتر ولی‌الله محرابی، دبیـر جامعه جراحان و موافقت جناب آقای دکتر فاضـل ریاسـت جامعـه جراحی ایران، نشریه جامعـه جراحـی ایـران پـا بـه عرصـه وجـود گذاشت و از شماره دوم که در اسفند ماه ۱۳۷۱ منتشر شد بنده بـه عنوان عضو هیأت تحریریه بـا نـشریه مزبـور همکـاری داشـته‌ام. اعضای هیأت تحریریه در آن زمان به ترتیـب حـروف الفبـا آقـای دکتر بهادر اعلمی هرندی، دکتر مسلم بهادری، دکتر حمید رحمت، دکتر هوشنگ سعادت، دکتر فرخ سعیدی، دکتر انور شـکی، دکتـر محمود متین، دکتر ولی‌الله محرابـی، دکتـر انوشـیروان هـدایت و دکتر جواد هیئت بودند. ایـن نـشریه نیـز کـه بطـور مرتـب چـاپ

[Downloaded from hakim.tums.ac.ir on 2026-11-22]

می‌شود برای بیش از پنج سال بنده هم بعنوان داور و هم عضو هیأت تحریریه وظیفه داشتم و اکنون جزو هیأت مشاورین و داوران مجله هستم. مجله مزبور همچنان بصورت منظم منتشر می‌شود و از مجلات علمی پژوهشی می‌باشد.

Archives of Iranian Medicine:

درسال ۱۳۷۷ مجله جدیدی در عرصه پزشکی کشور شروع به کار کرد. فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی تصمیم گرفت مجله‌ای به زبان انگلیسی با هدف شناساندن و معرفی فعالیت‌های علمی دانشمندان و متخصصان شاخه علوم بیومدیکال را منتشر و بر این اعتقاد آقای دکتر ایرج فاضل رییس و آقای دکتر کریم وصال، عضو پیوسته فرهنگستان علوم پزشکی، بر آن شدند که مجله مذکور در این ارتباط را منتشر کنند. اولین شماره به سردبیری آقای دکتر وصال در اکتبر ۱۹۹۸ منتشر شد و اکنون بطور مرتب هر سال چهار شماره منتشر می‌شود. این مجله نیز از مجلات بسیار ارزشمند پزشکی است و خیلی زود مورد توجه پژوهشگران و پزشکان و دانشگاه‌های کشور و نیز از نظر جهانی معتبر شناخته شد. مجله دارای اعضای هیأت تحریریه داخلی و خارجی است که از دانشمندان بنام و اعضای فرهنگستان می‌باشند و در ابتدا اینجانب به اتفاق آقای دکتر ملک‌زاده و آقای دکتر زرین دست بعنوان دستیاران سردبیر و نویسنده و داور مقالات با این نشریه همکاری داشته‌ایم و در حال حاضر تعداد دستیاران سردبیر افزایش یافته است. سومین شماره جلد هشتم سال ۲۰۰۵ در دست انتشار است و سردبیر فعلی آن آقای دکتر رضا ملک‌زاده استاد دانشگاه تهران و رییس مرکز تحقیقات بیماری‌های گوارشی می‌باشند و اینجانب همانند گذشته جزو دستیاران سردبیر هستم.

مجله تنفس Respiration:

در سال ۲۰۰۲ میلادی برابر۱۳۸۱ شمسی مرکز آموزشی پژوهشی و درمانی سل و بیماری‌های ریوی اجازهٔ انتشار یک مجله انگلیسی زبان تخصصی را با مسؤولیت آقای دکتر محمد رضا مسجدی استاد دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی را دریافت نمود. این نشریه نیز که بصورت فصلنامه منتشر میشود در اهداف خود انتشار مقالات علمی و پژوهشی که توسط پژوهشگران ایرانی و خارجی در ارتباط با بیماری‌های سینه و قفسه صدری تهیه می‌شود قرار داده است. خیلی زود این مجله نیز جای خود را در میان نشریات علمی پژوهشی باز کرد و مقالات آن در سطح جهانی دارای ارزش است. مدیریت و سردبیری مجله با آقای دکتر مسجدی است و از تعداد قابل توجه پژوهشگران و نویسندگان به عنوان اعضای هیئت تحریریه استفاده می‌شود و از همان شماره اول اینجانب نیز به عنوان یکی از اعضای هیأت تحریریه با مجله تنفس همکاری دارم. اداره داخلی و مدیر اجرایی مجله با آقای دکتر ماکان صدر می‌باشد. مجله به زبان انگلیسی منتشر می‌شود ولی همه مقالات دارای خلاصه فارسی می‌باشد که از ویژگی‌های این مجله است. به مناسبت آنکه سردبیر مجله دبیر کل منطقه‌ای و دبیرکل جهانی اتحادیه بین‌المللی مبارزه با سل و بیماریهای ریوی می‌باشند مجله تنفس در کشورهای منطقه و در اتحادیه جایگاه خاصی دارد. اولین شماره سال ۲۰۰۵ این مجله منتشر شده است.

مجله حکیم:

نشریه علمی پژوهشی حکیم از انتشارات مرکز ملی تحقیقات علوم پزشکی کشور است و زیر نظر معاونت فناوری و پژوهشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی منتشر می‌شود. از دوره چهارم در سال ۱۳۷۹ در اعضای هیأت تحریریه تجدید نظر و اینجانب به همراه اعضای زیر به ترتیب حروف ا لفبا: دکتر محمد اسماعیل اکبری، دکتر فرشته بقائی نایینی، دکتر اکبر پور فتح‌الله، دکتر عزالدین جوادیان، دکتر حسن حسینی، دکتر فاطمه رمضان زاده، دکتر محمد رضا زالی، دکتر سعید سمنانیان، دکتر محمد تقی طهماسبی، دکتر محمد فرهادی، دکتر سید محمد کاظمینی، دکتر زرین تاج کیهانی دوست، دکتر علیرضا مرندی، دکتر حسن ملک‌افضلی، دکتر مصطفی معین، دکتر کاظم محمد، دکتر محمدرضا محمدی و دکتر احمد نوربالا جزو اعضای هیأت تحریریه و داوران انتخاب شدم. سردبیر آن آقای دکتر کاظم محمد، استاد دانشگاه تهران می‌باشد که از استادان داور برای بسیاری از مجلات علمی کشور و عضو هیأت تحریریه چندین مجله علمی و پزشکی می‌باشند. مجله حکیم بصورت فصلنامه و بطور مرتب منتشر می‌شود و مقالات آن بیشتر جنبه تحقیقاتی دارد و از جمله نشریات علمی پژوهشی بسیار معتبر می‌باشد.

هفته نامه نوین پزشکی:

در سال ۱۳۷۷ موسسه فرهنگی ابن سینای بزرگ تصمیم گرفت با همکاری سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران هفته نامه‌ای بمنظور آشنا کردن پزشکان (در تمام سطوح) با مقالات جدیدی که مطبوعات معتبر جهان در آخرین چاپ خود

[Downloaded from hakim.tums.ac.ir on 2026-11-22]

ارایه می‌دهند ترجمه و در دسترس پزشکان قرار دهد. بر این عقیده، با بیش از پنجاه مجله سطح اول جهان پزشکی قراردادی منعقد شد که با اجازه آنها آخرین دست آورد آنها ترجمه و بطور هفتگی منتشر گردد. با این تصور شورائی بنام شورای سیاستگزاری به زعامت سازمان نظام پزشکی و بنا بر دعوت جناب آقای دکتر شهاب‌الدین صدر رییس کل وقت سازمان تشکیل شد و اعضای شورای سیاستگزاری برگزیده شدند و از آن زمان تاکنون اینجانب عضو شورای مزبور می‌باشم. بدون شک هفته نامه نوین پزشکی یکی از مفیدترین مجلاتی است که در اختیار عموم جامعه پزشکی قرار می‌گیرد و کمتر کسی است که از مقالات مفید ترجمه شده آن استفاده نکند. گاهی مقالات قبل از انتشار مجله اصلی از طریق اینترنت تهیه و ترجمه می‌گردد. تا کنون بیش از ۳۰۰ شماره از این مجله مفید بطور هفتگی و مرتب متنشر شده است. مدیریت آن با آقای دکتر امیرعباس فتاح زاده سردبیر و رییس شورای سیاستگزاری آقای دکتر شهرام یزدانی و توسط شورای دبیران اداره می‌شود.

مجله پزشکی قانونی:

در تجدید نظر جدید اعضای هیأت تحریریه اینجانب نیز از سال ۱۳۸۲ جزو اعضای هیأت تحریریه انتخاب شدم. اگر چه از خیلی از سال‌های قبل جزو هیأت داوران مجله بوده‌ام. مجله پزشکی قانونی جایگاه خاصی در بین مطبوعات پزشکی کشور دارد. به لحاظ محتوای مقالات آن از خوانندگان بسیاری برخوردار است. این مجله نیز به طور مرتب منتشر می‌شود و درحال حاضر مدیر مسؤول آقای دکتر شهاب‌الدین صدر رییس سازمان پزشکی قانونی و با سردبیری آقای دکتر قدیانی معاون پژوهشی پزشکی قانونی منتشر می‌شود.

داوری‌ها و مشاوره‌ها:

در حدود سی مجله پزشکی دیگر متعلق به دانشگاه‌های علوم پزشکی در سطح کشور وجود دارند که یا به عنوان عضو مشاور یا عضو هیأت تحریریه با آنها مشارکت دارم و یا به عنوان داور مقالات با آنها همکاری می‌نمایم. اکثر این نشریات ارگان علمی پژوهشی دانشگاه‌ها می‌باشند و لی برخی از آنها تخصصی‌تر و متعلق به انجمن‌ها یا گروه‌های پژوهشی خاص می‌باشند. باید اضافه کنم که همکاری علمی من در حد داوری با بعضی از نشریات خارجی نیز می‌باشد و بعلاوه نشریاتی نیز بوده‌اند که در گذشته منتشر می‌شد و اکنون منتشر نمی‌شوند.

در پایان ذکرچند نکته را لازم میبینم:

۱- در میان مجلات نامبرده نتوانستم در همه موارد اسامی هیأت تحریریه را بنویسم و آن بدین سبب بوده است که یا تعداد آنها زیاد و باعث طولانی شدن مطلب می‌شد و یا آنکه در بسیاری از آنها اسامی اعضای هیأت تحریریه چند تغییر داشته‌اند و لذا لازم می‌آمد چند هیأت بنگارم.

۲- قبل از نامه ماهانه دانشکده پزشکی چند نشریه دیگر پزشکی وجود داشته‌اند که اهم آنها مجله جهان پزشکی که به مسؤولیت و مدیریت مرحوم دکتر محمود نجم‌آبادی منتشر می‌شد و حتی سال‌ها بعد از نامه ماهانه که مجله رسمی بود انتشار می‌یافت. دیگر پزشکی نامه بود که توسط مرحوم ناظم‌الاطبا منتشر می‌شد. از این نشریه چندین دوره منتشر شده است. مجله دیگر گنجینه دارو و درمان می‌باشد که آن هم سال‌ها قبل از نامه دانشکده منتشر می‌شد و مرحوم دکتر رحمت‌الله مصطفوی نیز مجله دنیای علم را منتشر می‌کرد.

۳- ذکر این نکته را لازم میدانم که در این نوشته بسیاری از مجلات علمی- پزشکی معتبر کشور نام برده نشده است و فقط آنهایی که اینجانب مستقیما با آنها مربوط بوده ام نوشته شده است. در حال حاضر خوشبختانه تعداد مجلات علوم پزشکی بسیار زیاد شده‌اند که به صورت هفتگی، ماهانه، فصلی و سالانه و غیره منتشر می‌شوند. اکثر این نشریات دارای اعتبار علمی پژوهشی می‌باشند. اینها یا بصورت آزاد یا وابسته به سازمان‌ها و انجمن‌ها و مهم‌تر از همه وابسته به دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم پزشکی می‌باشند. از میان آنها ۸۵ نشریه در این زمان توسط کمیسیون نشریات علمی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به عنوان نشریه علمی پژوهشی مورد تأیید می‌باشد و تقریباً هر دانشگاه علوم پزشکی حداقل یک نشریه منظم و مطابق با قواعد بین المللی دارد و انجمنی نیز بنام انجمن دبیران مطبوعات پزشکی وجود دارد که سعی دارد تا حدود زیادی امور مجلات را ساماندهی نماید.

اطلاعات این مقاله در تاریخ اخر اسفند ماه ۱۳۸۳ جمع‌آوری شده است.

[Downloaded from hakim.tums.ac.ir on 2026-11-22]